

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo 8 dinarjev.

Ustanovni občni zbor NSZ.

V nedeljo, dne 6. marca se vrši ustanovni občni zbor Narodno-strokovne zveze v Ljubljani. Vabljeni so na občni zbor delegati Narodno-socialne strokovne zveze, Unije in pripravljalnih odborov Narodno-strokovne zveze. Vse je pripravljeno, da se bo ustanovni občni zbor vršil v redu in podal jasne idejne smernice za bodoče delo.

Strokovni pokret je pri nas zadnja leta v splošnem nazadoval. Prej močne marksistične strokovne organizacije so razbite. Tudi krščanske socialne organizacije nazadujejo, ker vodi SLS oportunistično politiko in za ceno partizanskih uspehov zapostavlja socialno borbo. Le strokovne organizacije narodnega in napredno-socialističnega delavstva so pridobile na članstvu, četudi s to konstatacijo ne skrivamo dejstva, da še nismo popolnoma zadovoljni s svojimi organizatornimi uspehi. Še vedno stojimo ob strani naših organizacij delavci, ki prav za prav spadajo po svojem prepričanju v naše vrste.

Gospodarski in socialni položaj delavstva je skrajno neugoden. Predvsem zato, ker je večina delavstva strokovno neorganizirana. Nasproti neorganiziranemu delavstvu pa stoji močna organizacija podjetništva, ki ima za to lahko opravilo, kadar okrukuje delavstvo pri njegovih elementarnih eksistenčnih pravicah. Mezde in že pridobljena socialna prava se slabšajo in delavstvo ni zmožno postaviti se v bran, ker ne razpolaga z gibčno, močno in solidarno strokovno organizacijo. Socialne ustanove so v vedni nevarnosti, da se ukinejo, ali da izgube na svoji pomembnosti, ker so delavske strokovne organizacije premalo močne, da bi lahko branile in iniciativno posegale v njihov uspešni razvoj.

Nimamo namena s svojo organizacijo zasledovati cilja, da rušimo že obstoječe strokovne organizacije. To bi bilo le negativno delo. Naše stremiljenje gre za tem, da ustvarjamo predvsem novo in pridobivamo za svoj strokovni pokret one, ki so že naši, pa so sedaj še pasivni del neorganizirane delavske množice.

Z odločnostjo odvrčamo očitke, da niso naše strokovne organizacije bojne interesne organizacije delovnega ljudstva. Nasprotno je res. Pri vsaki priliki smo še dokazali, da z največjo odločnostjo izvajamo borbo, neodvisno od katerikoli vpliva, ki je nasproten delavskim interesom. S tem, da se v svojem boju naslanjamo na stvarno argumentacijo svojih zahtev in ločimo med dosegljivimi in nedosegljivimi cilji, je le dokaz, da smo za izvajanje praktičnega socializma in da odklanjamo vsako demagogično zavajanje delavstva. Licitacije v obljubah in fraziranje je dosedaj še najbolj škodovalo delavskemu strokovnemu pokretu. Le v realnem delu je mogoče doseči uspehe, dočim prepuščamo prazno kričanje neresnim ljudem, ki nočejo živeti od dela, ampak samo od besedi.

Občni zbor Narodno-strokovne zveze je zato prav posebno pomemben, ker se bo izvršilo končno združenje vsega narodnega, naprednega in socialističnega delavstva. Odstranili smo vse zapreke in nesoglasja, ki so nas dosedaj ločila. Zavedamo se, da je le v skupnosti moč in da

nikakor ne kaže cepiti strokovnega pokreta delavstva, ki si je idejno soglasno. Sploh mora v strokovnem pokretu zmagati načelo poenostavljenja organizacije. Uspešen boj je mogoč le v velikih edinicah, ki imajo s svojo številčno močjo in enotnim programom vse dejanske in moralne predpogoje za izvajanje zahtev svojega organiziranega članstva.

Pokretu ročnega delavstva se bodo morali priključiti tudi privatni nameščenci. Prav je, da

imajo svojo posebno organizacijo, vendarle bo pa moralo njihovo vodstvo delovati v skupni eksekutivi z ročnim delavstvom. Interesi ročnega in duševnega delavstva se ne ločijo ne v enem vprašanju med seboj in zato ni prav nobenega razloga, da bi ne prišlo do enotne akcije.

Pozdravljamo vse delegate, ki se udeležijo ustanovnega občnega zbora Narodno-strokovne zveze z željo, da postavijo v nedeljo trden temelj svoji organizaciji. Prepričani smo, da se bo tudi zgodilo, ker poznamo požrtvovalno in vztrajno delo naših funkcionarjev v strokovnem pokretu.

Naši socialno-politični predlogi.

V ljubljanski oblastni skupščini je vložil naš poslanec tovariš I v a n T a v č a r sledeče važne predloge:

I.

Vsled velike gospodarske krize je materialni in socialni položaj ročnega delavstva skrajno kritičen. Ogromna večina ne zasluži niti toliko, da bi imela svoj eksistenčni minimum za prehrano, kaj šele, da bi delavstvu ostajala na razpolago sredstva za obleko in stanarino, ali celo za kulturne potrebe.

Od svojih nezadostnih mezd ne more delavstvo utrpeti nobenega, niti najmanjšega odte-

gaja. Za ročno delavstvo je zato najhujši udarec, da mora plačevati 3-3%ni davek na ročno delo, ki se navadno še za 1/2% zviša s takso na delavske plačilne liste. Ta javna dajatev je tem občutnejša, ker mora delavstvo že tako utrpeti ogromno obremenitev na neposrednih davkih in na prispevkih, ki jih plačuje za razne socialne institucije.

Oblastna skupščina ima po čl. 2., točka 7. zakona o oblastnih samoupravah, izrecno dolžnost se brigati za socialne naloge v oblasti.

Finančni minister se pozivlja, da črta v letošnjem državnem proračunu predvideni davek na ročno delo, kot nesocialen in s tem krivičen. Prav tako je odpraviti takso na delavske plačilne liste.

II.

Pri obstoječih političnih razmerah v državi ni pričakovati, da se izvede za vso državo starostno in invalidsko zavarovanje.

Vsi gospodarski, socialni in upravno organizatorni predpogoji so pa dani, da se za Slovenijo lahko uvede pokrajinsko starostno in invalidsko zavarovanje za vse one delavce in nameščence, ki tega zavarovanja še niso deležni.

Zato skleni oblastna skupščina:

1. Oblastnemu odboru se naroča, da stopi v zmislu čl. 88. zakona o samoupravah v stik z mariborsko oblastno skupščino glede proučevanja vprašanja, kako se naj izvede za Slovenijo starostno in invalidsko zavarovanje delavcev in nameščencev.

2. K proučevanju tega vprašanja je pritegniti zastopstva strokovnih organizacij delavcev in nameščencev ter Delavsko zbornico, ki ima tozadevno izdelanih že več projektov.

3. Že v prihodnji oblastni proračun se ustavi primerna postavka za izvedbo zavarovanja za starost in invalidnost.

III.

Na tisoče družin je v ljubljanski oblasti brez stanovanj. Z ukinitvijo stanovanjskega zakona se bo stanovanjska kriza tekom letošnjega leta le še poostrila. Potrebna je nujna odprava.

Poleg drugih javnih faktorjev je tudi oblastna skupščina poklicana, da pripomore k rešitvi stanovanjskega problema. Občine vsled nedostajanja finančnih sredstev in omejenega kredita ne morejo brez pomoči same graditi v zadostni meri stanovanjskih hiš.

VABILO

na

ustanovni občni zbor Narodne strokovne Zveze

ki se bo vršil

v nedeljo dne 6. marca 1927. ob 10. uri
dopoldne v mali dvorani Narodnega doma,
I. nadstropje, v Ljubljani.

Dnevni red:

- 1.) Poročilo predsedstva.
- 2.) Naše naloge in cilji.
- 3.) Sklepanje o ustanovitvi NSZ.
- 4.) Volitve: a) izvrševalnega odbora,
b) upravnega odbora,
c) nadzorstva.
- 5.) Slučajnosti.

Vabimo vse tovariše delegate in zaupnike, da se sigurno in točno udeležijo tega važnega občnega zbora, ki naj bo obenem tudi manifestativno zborovanje narodnega delavstva.

Storite vsi svojo dolžnost in prihitite polnoštevilno.

V Ljubljani, dne 15. februarja 1927.

**Izvrševalni odbor Narodne strokovne
Zveze v Ljubljani.**

Rudolf Juvan s. r.
predsednik.

Dr. Joža Bohinjec s. r.
tajnik.

Zato skleni oblastna skupščina:

1. Oblastnemu odboru se naroča, da najame 30 milijonsko posojilo za zgradbo stanovanjskih hiš, ki je na razpolago občinam ljubljanske oblasti za primerne obresti.

2. Izdela se naj pravilnik, ki ureja, kako se bo upravljalo z gradbenim fondom.

IV.

V raznih prilikah se bodo obračali na oblastno skupščino za gmočno podporo oni, ki so prišli v težke gospodarske in socialne prilike. Posebno v primerih, ko ne bodo dobili vsled pomanjkanja formalnih zakonskih predpogojev zadostnih podpor od institucij, ki so v to svrhu že ustanovljene. Znano je, da je v ljubljanski oblasti okrog 10.000 brezposelnih delavcev in nameščencev, ki v najtežjih življenjskih prilikah ne dobe nikjer podpore. Poleg tega bo gmočno podpreti emigracijo, ki išče izven svoje ožje domovine v drugih pokrajinah države, ali v inozemstvu dela.

Podpiranje se bo pa moralo vršiti sistematično in ne tako priložnostno od primera do primera. Ugotoviti se bodo morali gotovi principi za podpiranje potrebnih, če hočemo, da se bodo delile podpore pravično in res najpotrebnejšim.

Zato predlagamo, sklicujoč se na čl. 2., točka 7. zakona o samoupravi, oblastni skupščini:

1.) Ustanovi se posebni skrbstveni fond v znesku 300.000 Din, iz katerega se bodo podpirali delavci in nameščenci v ugotovljenih primerih potrebe.

2.) Izdela se naj pravilnik, ki bo urejal razdeljevanje teh podpor.

V.

Že več kot tri leta vodijo posle občinske uprave v Ljubljani od vlade imenovani komisarji. Rešitev važnih in neodložljivih nalog občinske uprave je pa mogoča le potom od ljudstva izvoljenega občinskega sveta, ki je tudi edini v stanu nositi materijelno in moralno odgovornost za izvedbo dalekosežnejših občinskih naprav. Posebno rešitev stanovanjskega vprašanja je vsled finančnih obveznosti, ki so s tem združene, mogoča le tedaj, če o tem sklepa občinski svet.

Izjemnemu stanju v občinski upravi se mora napraviti konec in vrniti se morajo Ljubljani z zakonom zajamčene avtonomne pravice.

Zato skleni oblastna skupščina:

Oblastna skupščina pozivlja notranje ministristvo, da takoj odredi razpis občinskih volitev v Ljubljani.

Oblastne skupščine in brezposelni problem.

Naša državna socialna politika je popolnoma odpovedala in četudi je sedaj minister za socialno politiko g. dr. Gosar, se stvar v bodoče ne bo zasukala na bolje, ker so nam znane tendence obeh vladnih strank, ki sta vse prej, nego socialni. Tako radikali, kakor klerikalci zastopajo predvsem interese meščanov in agrarcev, prav za prav meščanske in agrarne buržoazije. V kolikor govorita tudi o delavcih, storita to le iz agitatoričnih vidikov, ker si mislita, da so pri volitvah tudi glasovi delavcev dobrodošli. Le to je dobro, da sta s svojim preočitim nastopom proti delavstvu dokazali, da sta najhujši nasprotniki delavskega gibanja in da se začne že vsak smejati, če radikali ali klerikalci govorijo o delavstvu.

S te strani ni torej nič za delavstvo. Kar pa se tiče komunalne politike, je treba naglasiti, da nekatera mesta, n. pr. Ljubljana in Maribor pač kolikor toliko vršijo svojo dolžnost in podpirajo brezposelne, denarno ali pa z zaposlitvijo. Ne morejo pa preživljati vseh, ki se zatečejo v mesto, ker gre to preko njihove davčne moči. In tudi noben pameten človek ne bo tega zahteval. Vzemimo n. pr. da se zatečejo v Ljubljano ali v Maribor brezposelni iz vse države (ali vsaj iz vse Slovenije) in sicer predvsem zato, ker drugje ne dobijo nikake podpore. Ali ni vidno na prvi pogled, da je kaj takega docela nemogoče? Brezposelni se seveda ne vprašuje, kako in kaj, od kod n. pr. dobi občina denar, zanj je glavno, da denar dobi, ker se nahaja v hudi stiski. Na naj-

slabšem so torej delavci, ki niso pristojni v mesto, ki podpira brezposelne, marveč so pristojni v občine na kmetih ali trgih. Podeželske občine so namreč v socialnem oziru zelo konservativne in kar ne morejo razumeti, da bi bilo treba podpirati zdravega človeka. Pri njih pride za podporo v poštev k večjemu kak docela onemogel starček, pa še takega bi najraje izkoristili do zadnjega vzdihla. Da je potreben podpora tudi zdrav človek, ki ne more najti posla, mora pa preživljati veliko družino, o tem nočejo gospodje župani na deželi ničesar slišati.

In sedaj pridemo k glavnemu vprašanju našega članka. Takoj moramo dati odgovor na vprašanje, kje je pravičnost, če eni prejemajo podpore v primeru brezposelnosti, drugi pa ne? Kje je nadalje pravičnost, če morajo nekatere občine v ta namen votirati večje zneske in s tem obremeniti občane, druge občine pa ne?

Zakaj bi ne veljala za vse enaka pravica?

To zadevo mora vzeti v pretres oblastna skupščina in odrediti način podpiranja brezposelnih tako, da bodo vsi deležni skrbstva, kadar nastopi zanje žalostni trenutek, ko postanejo brez zaslužka. S kakim večjim veseljem bodo potem delali, kar bo le v korist našemu narodnemu gospodarstvu. In koliko več sreče in miru bo potem v njihovih družinah, kajti ni nič hujšega, kakor negotovost. Kakor črv razjeda človeka skrb, kaj bo jutri, s čim naj jutri preživi svojo družino in samega sebe. In dostikrat je baš ta mučni položaj vzrok, da delavec, ki je bil sicer vedno pošten, zaide na kriva pota.

Zadeva je jasna dovolj. Država noče za brezposelne nič storiti, podeželske občine istotako nič. Kaj nam preostaja drugega, kakor z vso odločnostjo zahtevati, da vzame to vprašanje oblastna skupščina v svoje roke in ga reši tako, da bo zadovoljeno upravičenim zahtevam našega delavstva. Vseeno kako, glavno je, da pride delavec do svojih človeških pravic. Prvo je, da oblastne skupščine povzdignejo svoj glas, kakor so to storile že razne druge korporacije, delavska zbornica itd., da se delavcem vrnejo zneski, ki so jih plačevali v brezposelne namene okrožnim uradom za zavarovanje delavcev. Drugo je, da se zahteva zaposlitev domačega, torej jugoslovanskega delavstva, kar se dá tem lažje zagovarjati,

Ivan Albrecht:

(Nadaljevanje.)

Zgodba o Brlogariju.

(Sen iz davnine.)

Vsa ta pestrost, zvezana s skopostjo zemlje, ki je tod slaba in le pičlo rodi, je zarezala v ljudski značaj dve jaki potezi: skromnost in marljivost. Zato so bili ljudje vedri in veselji celo v razmerah, ki bi se drugim morda zdele neznosne. In na takih tleh je lahko s pridom uspevala tista tiha cvetka, ki ji pravimo — narodna poezija. Skoro ni bilo grmičika brez pravljice. Pota, križpotja, znamenja ob njih, joj, celo posamezne lehe, doline, lokve in senožeti, vse je bilo ko s čarobnim cvetjem prepleteno s pravljicami. In v pravljicne čare so bili zaviti tudi postanki posameznih vasi in selišč. Tako je vedela povedati pravljica o vasi Godovič, ki leži ob precepu ceste proti Idriji in Vipavi, da je nastalo njeno ime zaradi vzklika: «Gada viž!» Bilo je baje tam okrog polno kač, ki jih ni bilo mogoče zatreti. Pa je prišel pastirček, ki je obljubil pomoč. Dal je zakuriti veliko grmado in jel milo piškati na piščalko. Bolj je piskal, bolj so se valili gadje skupaj in cepali v ogenj. Ljudje so strmeli in v silnem strahu pričakovali, kaj se bo zgodilo, a pastirček je piskal z vedno večjo vnemo. Naročil pa je bil domačinom, naj mu priskočijo na pomoč, čim se pojavi bela kača-kraljica. Vaščani so mu obljubili in

on se je zanašal na njihove besede. Zato je brez prestanka piskal, dokler ni zagolščalo po grmovju. Ogromna, ko sneg bela kača se je vila proti grmadi in sikala in žvižgala od jeze.

«Viž gada, gada viž, gada viž!» je kriknul pastirček in hotel na ta način opozoriti ljudi, da je napočil trenutek, ko je potreben njihove pomoči. Ljudje pa so bili tako otrpli od groze, da se niti eden ni mogel zganiti. Namesto da bi bili zagnali silen krik in vik in z drogovi navalili na kačjo kraljico ter jo pognali na grmado, so kot prikovani stali in gledali, kako se je bela kača kraljica pognala proti pastirčku, se ga ovila in ž njim vred omahnila v plamene. Tako je junaški pastirček kačjo zalego sicer preživel, a je moral plačati to svoje blagodejno junaštvo s svojim življenjem. V spomin na ta dogodek, pravi pravljica, pa se vas še dandanašnji imenuje Godovič.

Kakor ta, ima svojo pravljico zgodovino tudi uro hoda od nje v smeri proti Logatcu oddaljena vas Hotedršica. Pravljica namreč ve povedati, da so to vas ustanovili ogljarji, ki so po gozdovih, kjer danes stoji vas, kuhali oglje. Ogljarji so prišli iz vasi Hotenje na Tolminskem. Zato se še dandanašnji človek iz Hotedršice ne imenuje «Hotedršan», ampak «Hotenjec». Tako ve povedati pravljica. Poleg tega pa ve tudi mnogo podrobnosti o tistih ogljarjih, ki so bili bojda precej

rokomavharski ljudje, da niso sekali po gozdih samo lesa, temveč še marsikaj drugega. Jojme človeku, ki je bil kaj petičen, pa je moral iz Idrije potovati tod skozi proti Vrhniku ali Ljubljani! Ineti je moral posebno srečo, ako niso bile deležne njegovega rojstva kosti večnega počitka v Hotedršici. Še dandanes sr imenuje kake četrt ure hoda iz vasi oddaljena jama v gmajni proti zapadni strani «ravbarska kamra». Hu, kaj vse je vedel povedati nekdanji rod o tej luknji, ki je zdaj sicer že tako rekoč do malega popolnoma zasuta, ki pa je bila njega dni baje ogromna podzemeljska špilja, kakor nalašč ustvarjena za zavetje razbojniških ogljarjev.

Skalarjev Janez, ki je večkrat slišal pripovedovati o tej zanimivosti, je hotel na vsak način dognati, kako in kaj je bilo. Posebno ga je mikalo, kadar so v gmajni tam blizu tiste jame napravljali steljo. Ženske, ki so žele praprot, so vedele povedati toliko strahotnega o črnem ogljarju Brlogariju, da so se morali vsakomur ježiti lasje, kdor je poslušal tisto pripovedovanje. Ena je celo zatrjevala, da je pri «ravbarski kamri» noč za nočjo strašilo, dokler se nisc njene rajne stare matere stari oče — Bog jim daj dobro! — opogumili in z žegnano svečo šli v jamo, kjer so našli polno kosti, samih človeških kosti. Pa so se potem posvetovali z vikarjem, ker tiste čase še vas ni bila fara in ni imela župnika, pa so potem pokopali vse tiste kosti na mestu, ki se še

ker so tudi druge države, med njimi nam prijateljska Francija — da o Nemčiji in Avstriji niti ne govorimo — odpustile naše delavce in jih poslale domov. S tem v zvezi je treba skrbeti za to, da se naši delavci čim bolj usposobijo za razna kvalificirana dela, da ne bo vedno izgovorov, češ, mi nimamo sposobnih delavcev, ki bi lahko opravljali to in to delo. V kolikor vse to ne bi pomagalo, pridejo v poštev podpore za časa brezposelnosti. Kdo naj jih izplačuje, v kaki višini, na čigav račun, vse to so podrobna vprašanja, ki pridejo pozneje na vrsto. Gre za to, da se oblastna skupščina v principu izreče tudi za to važno panogo, na kar bi se ukrenilo vse potrebno. SLS kot absolutna gospodarica v oblastnih skupščinah Slovenije ima sedaj dovolj priložnosti, da uresniči svoj krščanski socializem, o katerem se ne sme samo govoriti, marveč se ga mora tudi dejansko izvajati. Dokler je bila SLS v opoziciji, je neprestano zatrjevala, da je socialna stranka. Pri vladajočih je videla neprestano razne napake in celo bolj socialistična je hotela biti, nego so marksistični levičarji. Naj pokaže sedaj, kaj zna! Nismo med onimi, ki bi ji ne hoteli priznati zasluga, če bo kaj dobrega storila.

Nasprotno, hvalili jo bomo. Samo čim prej naj se loti važnega socialnega dela, ki ga je vsepovsod dovolj in peli ji bomo slavo.

Opozorjamo delavstvo, da pazno sledi klerikalcem v oblastnih skupščinah, da se bo docela prepričalo, če so ostali mož-beseda ali ne. Mi smo prepričani, da bo doživelo delavstvo bridko razočaranje. Smo pa mnenja, da je bilo naravnost potrebno, da so prevzeli vladu v oblastnih skupščinah klerikalci, kajti le na ta način je mogoče, da tudi zakrknjenci spoznajo, da so jih klerikalci ves čas sem le farbali.

Ali so zahteve, ki smo jih zgoraj postavili demagoške? Ali ni naravnost dolžnost naših oblastnih skupščin, da se pečajo z eksistenco našega delavstva, ki tvori lepo število celokupnega naroda? Kar pogledimo, kako drugod, n. pr. v Avstriji, skrbijo za brezposelne! Kako skrbijo za zaposlitev svojih ljudi! Naši ljudje pa naj umirajo gladu! Prišel je čas, da «socialna» SLS pokaže, kaj zna in kdo ji je bolj pri srcu, agrarec in kapitalist, ali proletarec. Kot gospodarica v oblastnih skupščinah, ki ima poleg tega še ministra za socialno politiko, je to v stanu storiti, ako le hoče. — Pričakujemo dejanj!

Socialna politika na Poljskem.

Vlada maršala Pilsudskega hoče v svojem stremjenju po gospodarskem ozdravljenju države doseči kar najožje stike z raznimi gospodarskimi nivoji in pri tem precizirati svojo socialno politiko. V to svrhu je podpredsednik kabineta sklical k posebnim posvetovanjem tako člane vlade, ki stoje na čelu v poštev prihajajočih ministrstev, kakor tudi zastopnike industrije, trgovine, finance, poljedelstva in delavstva. V posvetovanju z zastopniki industrije in trgovine je izjavil poslanec Wierzbicki, ravnatelj poljske Osrednje industrijske zveze, da socialna zakonodaja, s katero se splošno strinja, ne sme s samimi osnovami socialnih reform posegati v praktično življenje tako globoko in na tak način, ki pomenja v resnici le poslabšanje ne pa zboljšanja življenjskega položaja delavstva. Treba je v socialno zakonodajo uvesti red; minister dela bi moral izjaviti, da bo njegov edini cilj zmanjšanje socialnih bremen.

Tudi delavskim zastopnikom se je nudila prilika, da pojasnijo članom vlade svoje mnenje o gospodarski in socialni politiki države. Razpravljali so o sledečih poglavitnih točkah: vladna socialna politika, vprašanje cen življenjskih potrebščin in mezd, racionalna organizacija dela in anketa o produkciji ter zahteve delavstva na polju socialne politike. V debati je posebej poslanec Zarembo naglašal nujnost čimprej izvesti javno anketo o produkcijskih stroških. Po njegovem mnenju je potrebno vpeljati za vse delavstvo sistem avtomatičnega reguliranja mezd po cenah življenjskih potrebščin. Znanstvena uprava dela ni na Poljskem dosedaj rodila nobenega drugega uspeha, kakor skrajno izkoriščanje delovne sile delavcev. Tudi vprašanje brezposelnosti dosedaj še ni rešeno. Treba je razširiti podporo za primer brezposelnosti in pričeti je treba z večjim številom javnih del, da se zmanjša število brezposelnih. Glavna naloga vlade mora

biti povečanje kupne sile prebivalstva. Zastopniki strokovnih organizacij so si bili edini v tem, da višina mezd z ozirom na višino cen življenjskih potrebščin nikakor ni zadostna. Dalje so delavski zastopniki izrazili željo, da se bolj pazi na izvajanje zakona o osemurnem delovniku, na zaščito žensk in obrtno inšpekcijo. Treba je sprejeti še celo vrsto zakonov o delovnih pogodbah ročnih in duševnih delavcev, kakor tudi o zdravstvu, svobodi stavkanja, in delavskih odborov v podjetjih. Poljska, ki je dosedaj ratificirala že 13 mednarodnih delovnih pogodb, bi morala uveljaviti sedaj v Ženevi ves svoj vpliv, da bi dosegla ratificiranje mednarodne pogodbe o osemurnem delovniku tudi v velikih industrijskih državah. Tudi pogodbo o prepovedi nočnega dela bi morala Poljska čimprej vnesti v domačo zakonodajo.

Podpredsednik Bartl je naglasil, da smatra vlada za potrebno vzdržati in razširiti socialno zakonodajo. Da bo mogla vzdržati stalen stik z delavskimi organizacijami in ljudskimi delavskimi vrstami sploh, namerava ustanoviti stalno posvetovalno komisijo dela, ki bo zložena iz zastopnikov ročnih in duševnih delavcev.

Za njim je minister dela Jurkiewicz podal podroben načrt socialne zakonodaje: v najkrajšem času bo vlada izdala naredbo o obrtni inšpekciji, za katero bo postavka v proračunu zvišana. Ustanovilo se bo posebno sodstvo za delovna vprašanja in v industrijskih krajih se bodo določila posebna redna sodišča za presojanje prestopkov proti socialnim zakonom. V kratkem bo izšlo tudi nekaj vladnih naredb o industrijski higijeni, o delovnih pogodbah duševnih delavcev ter o organizaciji in združitvi socialnega zavarovanja. Zakon o zavarovanju za primer brezposelnosti bo redigiran tako, da bo popolnoma zavaroval brezposelne bolnike.

To posvetovanje z delavskimi zastopniki je že rodilo en pozitiven rezultat: ustanovila se bo posvetovalna delavska komisija pri gospodarskem odboru ministrskega sveta, ki bo zaslišana pri vseh vprašanjih, ki se tičejo naravnost delavstva ali pa splošne gospodarske politike. Za predsednika te komisije bo imenovan socialistični poslanec Ziemecki, vsa komisija pa bo sestavljena iz delavskih zastopnikov.

★

zdaj imenuje «Pokojišče». Pokopali bi jih bili prav na pravo, blagoslovljeno pokopališče, toda kdo naj bi bil razločil in določil, če niso morda med kostmi poštenih kristjanov, ki so z Bogom spravljani odromali na Oni svet, pomešane tudi razbojniške in pregrešne kosti ogljarja Brlogarja in njegovih pajdašev in njihovega zaroda.

Ko je poslušal Skalarjev Janez takšne zgodbe, se je sicer včasih nasmehnil in skimal z glavo ko nejeverni Tomaž, tako po malem ga je pa le mikalo, da bi šel in začel grebsti po skrivnostni jami. Da bi se bil lotil sma tega posla, se mu je zdelo le preveč, tovariša za tako početje pa ni dobil in ga tudi ni hotel preveč iskati. Vedel je namreč, da bi vsak njegov tovariš skušal za smešenje zakriti svojo bojazen, češ: «Ali si res tako neumen, da veruješ v take prazne marnje?», medtem ko bi mislil sam zase: «Kar brskaj, če ti je drago! Jaz nimam rad posla ne z živimi ne z mrtvimi razbojniki!» Tako bi bil Janez osmešen, svojega namena pa le ne bi bil dosegel. Zato je rajši molčal in poslušal in razmišljal, kako bi izvedel čim več iz te mrke davnine...

No, stari Skalar je bil dober gospodar in je vedno pazil in skrbel, kako bi izboljšal svoje gospodarstvo in utrdil imetje. Od voznikov je izvedel, da bi lahko precej oglja spravil v denar, pa se je hitro odločil, da skuha par ogljenic. Po gmajni je bilo med

smrekovjem raztreseno bukovje, ki ni hotelo nič kaj uspevati in je bilo samo hitro rastočemu drevju v napotje. Zato se je Skalar odločil, da bo gmajno prečistil in vso nepotrebno šaro prekuhal za oglje.

Janeza je seve takoj mikal ta posel. Pridno je pomagal sekati, pripravljati in vlačiti na kup. Ko je bilo vse toliko pripravljeno, da je bilo treba samo še zažgati, je dejal očetu, ki je hotel najeti nekaj več ljudi:

«Nikar! Eden je dosti, za druge bom pa jaz opravil. Škoda denarja za najemanje. Se vsaj naučim tega posla!»

Skalar je bil s sinovim nasvetom jako zadovoljen. Najel je tedaj samo enega ogljarja, starega Andrejca, ki je bil v tem poslu več in izkušen, za pomagača pa se mu je pridružil Janez.

Ogljar Andrej je bil majhen, droben možiček, ki je veliko večino svojega življenja pustil po gozdih. Črnkast, kakor osmojen v obraz je bil zgovoren in tako šegav, da je bilo prav prijetno pri delu drugovati z njim. Drobne črne oči so bile vedno nemirne in nekaj prikupnega in vabljivega se je svetlikalo iz njih.

Dasi dotlej Janez z Andrejcem ni bil bogve kako znan, sta bila zdaj pri ogljarjenju hitro dobra prijatelja. Čez dan možina ni vedel povedati nič kaj posebnega, ko pa se je jel gostiti mrak in so zarji v slovo zagorele prve

zvezde, se je Andrejcu stalila beseda. In tedaj je Janez slišal toliko in takih zgodb, da mu je kar brnelo po glavi.

Največja ogljenica je bila nanešena čisto blizu «ravbarske kamre». Zato je Andrej govoril tudi marsikak večer o tistih črnih časih, ko so ogljarili tod oni iz Hotenj. Imenoval je celo hišo, ki je zgrajena samo z oropanim denarjem.

Skalarjev je strmel in kakor v polnu poslušal možičkovo pripovedovanje. Vzdrnil se je šele, ko mu je dejal Andrej:

«Če hočeš, lahko malo ležeš. Bom že jaz pazil, da nobena kopa ne pregori.»

Janezu prav za prav ni bilo do spanja, vendar je kakor v omotici zlezel v ogljarsko koč, se zaril v listje in premišljal. Kmalu pa so se misli razlezele in se raztrgale. V spanju so vzcvetele sanje in Skalarjev Janez je kakor v istini v živahnem snu gledal to-le pred seboj:

(Dalie prihodnjič.)

**Bratje in sestre,
pripravljajte se že sedaj
za proslavo 1. maja!**

Politični pregled.

Komaj sklicane oblastne skupščine so že odgodene. V mariborski oblasti je bila oblastna skupščina odgodena dne 25. februarja, v ljubljanski oblasti pa 1. marca. Prihodnja seja bo sklicana po sprejetju državnega proračuna v narodni skupščini, kar bo koncem aprila. Dosedanje delo slovenskih oblastnih skupščin je bilo to, da sta se konstituirali: izvolili predsedstvo, odbor in odseke; da sta sprejeli poslovnik; da sta se izrekli za takojšnji prevzem samoupravnih imovine in davščin.

Klerikalci so proti demokraciji. Klerikalci so predložili našim oblastnim skupščinam poslovnik, ki vsebuje deloma tudi določila iz poslovnikov bivšega dunajskega parlamenta in bivšega kranjskega deželne zboru. Seveda pa niso pobrali iz teh poslovnikov najboljšega, ampak samo to, kar je ugodno za večino in kar jemlje manjšini najelementarnejše parlamentarne pravice. Klerikalci tako radi zabavljajo čez beogradske razmere, a je v celoti poslovnik narodne skupščine veliko boljši, kot je poslovnik oblastne skupščine. Reakcijske radikalne prekašajo naši klerikalci, kadar imajo moč v rokah, da lahko urejajo javne zadeve. Po poslovniku v oblastni skupščini ne more posamezni poslanec vložiti nujnega predloga, če si ne preskrbi prej še 14 soprodpisnikov med poslanci. Na ta način opozicija ne bo mogla vlagati nujnih predlogov, ker šteje samo 12 poslancev. V narodni skupščini glede vlaganja nujnih predlogov ni tako strogih določil. Vsak poslanec lahko vloži brez soprodpisnikov nujne predloge. Dalje je poslovnik definitivno odpravil proporcionalni sistem za volitve predsedstva ter oblastnega odbora. Govorniki, ki nastopajo v skupščini v svojem imenu, smejo govoriti največ po en četrt ure. To je vsekakor premalo, če ima govornik utemeljevati predloge s komplicirano stvarino. Na prav posebno kričeč način omejuje predlagani poslovnik članom skupščine pravico do govora s tem, da vsak čas lahko sprejme večina predlog, da se preide na dnevni red, na kar se o predlogu po sklepnih besedah poročevalca le še glasuje. Klerikalci so se tudi s poslovnikom zavarovali, da bi poslanci imeli vsak čas pravico vpogleda v uradne spise oblastnih skupščin, samo da bodo lahko neovirano in nekontrolirano po svoje gospodarili in mešetarili ter preprečevali opoziciji, da se točno informira o stanju vsakega vprašanja. S poslovnikom oblastne skupščine so klerikalci javno izpričali, da hočejo uvesti v Sloveniji stare metode predvojnega deželnoobdorskkega absolutizma. Razkrinkana je klerikalna laždemokracija.

To naj bodo socijaleci? Klerikalci so v ljubljanski oblastni skupščini sklenili, ustanoviti tudi zdravstveni, humanitarni in socialni odsek. Določili so pa za ta odsek le 5 članov, dočim so drugim odsekom določili 10 članov. Svoj sklep so predrugačili šele potem, ko jih je tov. Tavčar opozoril na važne naloge socialne politike v oblastni skupščini in da mora zato ravno odsek, ki rešuje ta vprašanja, imeti največje število članov. Godrnjaje je klerikalni klub še enkrat sklepal o številu članov zdravstvenega, humanitarnega in socialnega odseka in sklenil zvišati število na 10. Klerikalci pa niso pristali na predlog tov. Tavčarja, da se zdravstvene in humanitarne zadeve v oblastnih odsekih obravnavajo ločeno od socialnih zadev, ki naj bodo dodeljene svojemu odseku. Klerikalci so se s tem indirektno izrekli za beogradske predloge, ki zagovarjajo ukinitve ministrstva za socialno politiko in priključitev njegovega delokroga ministrstvu za narodno zdravje.

Skandali v narodni skupščini. Notranji minister Maksimović se je moral zagovarjati pred radičevsko obtožbo, da je osebni krivec policijskega terorja in s tem nezakonitosti v državi.

Vsa opozicija je složno podpirala obtožbo, katere efekt pa ni mogel biti popoln, ker je bila pre-površno sestavljena. Sestavil je obtožbo Štefan Radić. Klerikalci so branili Maksimovića in tudi glasovali za to, da se Maksimovića ne stavi pod obtožbo. Pri glasovanju je dobila vlada 152 glasov, opozicija pa 134 glasov. Z 18 glasovi je Maksimović ušel zasledovanju sodišča. Med plehkim Maksimovičevim zagovorom v narodni skupščini se je zgodil škandal, ki je mogoče edinstven v evropskem parlamentarizmu. Popolnoma nepričakovano je skupina demokratskih poslancev privedla v skupščino skoro popolnoma golega človeka. Poslanci so potegnili z njega zadnje kose obleke in videti je bilo od udarcev izmrcvarjeno telo. Poslanci so pojasnili, da je privedeni človek občinski uslužbenec Ristić, katerega je neupravičeno ukazal aretirati beogradski policijski komisar Sokolović, na kar so Ristića v zaporih neusmiljeno pretepili. Poslanci so klicali Maksimovića: «To je vaša najnovejša žrtev. Razbojniki, morilec!» — Dogodek je povzročil v narodni skupščini veliko razburjenja. Seja se je morala prekiniti in ministri so vsi blede pobegnili v predsedništvo vlade. Klerikalci se niso škandalizirali nad tem, da se pretepa nedolžne državljane v zaporih, ampak so se škandalizirali le nad tem, da se je v skupščini pokazalo pretepe-nega človeka. Potrebno je bilo to, ker vse besede opozicije, ki je nastopala proti batinaštvu, niso zalegle nič. Vlada se je vedno izgovarjala: saj ni tako hudo. Sedaj je pa bila prilika, da se je lahko pokazalo batinaško žrtv in ravno v trenutku, ko se je minister zagovarjal, da njegov režim ne pozna policijskega terorja.

V radičevski stranki morajo biti sami kon-fuzni ljudje. Radić je sestavil obtožbo proti Maksimoviću in izvršil vso organizacijo, da je opozicija složno nastopala v parlamentu. Vse je bilo približno v redu do takrat, ko se je oglasil k besedi radičevski poslanec dr. Basariček. Dasi je soprodpisal obtožbo proti Boži Maksimoviću in dasi je dan prej še srdito napadal notranjega ministra, je kar naenkrat pričel zagovarjati Maksimovića, češ, da ni kriv, da so krivi uradniki, da so radikalni dobri ljudje in podobno. Radičevci so skočili k dr. Basaričku s klici: Za Boga, ali si znorel? Basariček se ni zmenil za opomine in je govoril naprej v tonu, kakor je začel. Drugi dan se je pa Basariček izgovarjal, da ni mislil tako, kot se ga je razumelo. Obenem je dal svoji stranki mandat na razpolago z izjavo, da se «žrtvuje za stranko» zaradi govora, na katerega ni bil pripravljen!

Zahteve državnih nameščencev pred vlado. Resolucija decembrskega kongresa državnih nameščencev je bila pretekli teden izročena ministrskemu predsedniku in ministru za socialno politiko. Resoluciji je priložen utemeljeni uvod, kjer se poudarja, da nameščenci ne zahtevajo od vlade novih finančnih sredstev, ampak samo to, kar se dá doseči v okviru sedanjih državnih sredstev. Resolucija obsega nastopne točke: 1.) Kraljeva vlada naj pripravi revizijo zakona o državnih nameščencih in revizijo uredbe o razvrstitvi. Obenem naj predloži specialne zakone o po-edinih strokah. V to je potrebno, da vstopijo v komisije, ki bodo sestavljale te zakone, tudi predstavniki državnih nameščencev. Kongres zahteva, da se s temi zakoni izravnajo velike razlike med prejemki višjega uradništva prve kategorije in prejemki ostalega uradništva. 2.) Revizija zakona o nameščencih naj ustvari za državno uradništvo poseben fond za zavarovanje pokojnine uradniškim rodbinam, kakor je veljal za Srbijo. 3.) Vlada naj drži besedo, ki jo je dala pri prvem odtegljaju dodatkov v korist pópplavljenecv. 4.) Zaradi predstoječe socialne krize, ki nastopi z novim stanovanskim razmerjem dne 1. novem-

bra 1927., naj vlada poviša gradbeni fond za stanovanja nameščencev. 5.) Reši naj se vprašanje sprevedbe kronskih upokojenecv v dinarske, kar se že šest let nesocialno zavlakuje. 6.) Z ozirom na izravnavo cen naj se Zagreb, Ljubljana, Split, Dubrovnik, Maribor, Novi Sad in Skoplje uvrste v prvi draginski razred. 7.) Potni in selitveni izdatki državnih nameščencev se uredijo po dejanskim izdatkih, ne pa po dosednji uredbi, ki ne priznava niti polovice dejanskih izdatkov.

Za vdano službo policijskemu radikalskemu režimu so dobili klerikalci koncesijo, da bo postavljen v Ljubljani za velikega župana dr. Vodopivec in v Maribru dr. Schaubach. Dalje so klerikalci izposlovali, da je bil imenovan njihov advokat za gerenta Mestne hranilnice v Ljubljani in da sta bila upokojena pri oddelku za kmetijstvo vodilna uradnika Ivo Sanein in Alojzij Pavlin.

Štefan Radić se vedno bolj navdušuje za skupen nastop s samostojnimi demokrati in pri vsaki priliki hvali Svetozarja Pribičevića. Pretekli teden je med drugim rekel Radić: «Prava sreča je za državo, da je dr. Korošec odšel k radikalom in ne k Pribičeviću. Dr. Korošec, če bi mu radikali dali vse, kar želi, ne more imeti več kot 20 poslancev, g. Pribičević jih dobi 40, 50 in tudi več. Pribičević je nekoč izrekel veliko besedo: Stranke, ki niso sposobne iti v opozicijo, niso vredne, da živijo. Vsi smo mislili, da Pribičević ne bo zdržal opozicije niti tri mesece, on pa je v opoziciji že skoraj dve leti. Vem, da so Pribičeviću neprestano ponujali, da vstopi v vlado, on pa ni hotel. On je morda hotel s pokojnim Pašićem, s sedanjimi radikalskimi pigmeji pa tega nikakor noče. In tu se je g. Pribičević pokazal.»

Uredba o oblastnih in sreskih samoupravnih proračunih je protizakonita, ker spreminja zakon o oblastni samoupravi. Napredni klub je oblastni skupščini predložil predlog, da se protestira in pritoži proti omenjeni uredbi. Klerikalci, ki so imeli doslej vedno na jeziku, da so čuvarji avtonomnih pravic, niso upali izreči niti ene graje o naredbi, ki krši že pridobljene avtonomne pravice. Molčali so, ker imajo v Beogradu svoje strankarje v vladi, ki je izdala to protizakonito naredbo. Klerikalci so s tem na milost in nemilost izročili oblastne skupščine finančnemu ministru, ki se lahko poigrava z njimi kakor le hoče. Šef oblastne finančne uprave je podrejen ministru financ, ki ne odobri nobenega izdatka, ali proračunske postavke, ki ne odgovarja «državnim in državnim finančnim politikam». V popolno odvisnost finančnega ministra so prepustili klerikalci oblastne samouprave samo zato, da prvič lahko sede še v vladi, in drugič, da so dobili koncesijo, da odobrava oblastni odbor vse občinske proračune, katerih doklada na neposredni davci ne znaša več kot 300 %. Potom svoje večine hočejo dobiti klerikalci pod komando naše občine. Za drobtinarske strankarske koncesije so klerikalci zapustili svoj avtonomistični program in s podpisji svojih ministrov odvzeli najbistvenejše pravice oblastnim samoupravam.*

Nesigurna vladna večina. Dne 28. februarja je v zakonodajnem odboru ostala vlada v manjšini za en glas. Dogodek je v politični javnosti izzval razne komentarje in prerokoval se je celo padeč vlade. Do tega pa seveda ni prišlo in je glasovanje omembe vredno le v karakterizacijo vladne šibkosti. Verjetno je, da sedanja kleroradikalna vlada ne bo ničesar drugega mogla napraviti, kakor odglasovati državni proračun, potem pa demisijskirati. Pojavlja se kombinacija koncentracijske vlade Marka Trifkovića.

Klerikalci so bili proti proporeu pri volitvah predsedništva, odbora in odsekov oblastne skupščine. Za ljubljanski občinski svet pa v imenu demokracije zahtevajo, da se uvede najčistejši propore. Tam, kjer so klerikalci v manjšini, so za propore, tam pa, kjer imajo večino, tam naj pa obvelja načelo absolutne večine. In taki politiki se klerikalci še upajo reči, da je načelna!

Narodno-strokovna zveza.

Seja upravnega odbora NSZ se vrši v soboto dne 5. marca t. l. ob 8. uri zvečer v tajništvu NSZ v Narodnem domu. Vsi vabljeni upravni odborniki ali njih namestniki naj se seje sigurno in točno udeležijo.

Narodni klub Delavske zbornice ima svojo sejo v soboto, dne 19. marca t. l. ob devetih dopoldne v tajništvu NSZ. Ker je isti dan popoldne skupščina Delavske zbornice, prosimo vse člane kluba, da se seje sigurno udeležijo.

Naša nova montura je zbudila v oko «Delavsko politiko». Prav za prav ne gre za monturo, ampak za naš ustanovni občni zbor, ki kaj hudo boli sodruge okrog «Delavske politike» in so se zato morali vsaj nekoliko obregnuti. Že iz par priobčenih vrstic se kaže bojazen sodrugov pred razvojem naše strokovne organizacije.

† **Frančiška Volan.** - Našemu dolgoletnemu članu in zvestemu pristašu tov. Ignacu Volanu je umrla v soboto 26. februarja žena Frančiška. Pokojnica je v obupu skočila z balkona tretjega nadstropja mestne ubožnice in na poškodbah umrla. Ta smrt je tembolj tragična, ker kaže vso bedo našega delavca. Pokojnica, ki se je vse življenje trudila za vsakdanji kruh obenem z možem, je na stara leta morala v ubožnico, kjer se ne reže ravno najboljši kruh. Seve ji je bilo življenje v ubožnici nadvse težko, posebno še, ker je v zadnjem času jela bolehati in hirati. Zaradi oslabelosti je izgubila tudi vid. Bedno življenje,

bolezen in posebno še slepota so mnogo pripomogli, da se je pokojnica odločila za tako tragičen konec. Namesto, da bi si na stara leta privoščila zaslužen oddih, se je v obupu morala ločiti od sveta in zvestega soproga. Pokojnici, ki se je mnogo bavila tudi z javnim življenjem in bila skozinsko naša zvesta somišljenica, naj bo lahka zemeljska gruda. Tovarišu Volanu pa naše iskreno tovariško sožalje.

JESENICE. V nedeljo 6. t. m. je predavanje v strokovni šoli odpadlo vsled obolenosti predavatelja. — Prihodnje predavanje se vrši v nedeljo 13. t. m., in sicer predava tov. dr. Bajič. Vse tovariše, ki obiskujejo šolo, prosimo točno udeležbe.

PTUJ. Podružnica NSZ je imela v nedeljo 27. februarja svoj občni zbor ob 10. uri dopoldne v prostorih «Društvenega doma». Občnemu zboru je predsedoval tov. Sigl, ki je podal tudi predsedniško poročilo. Po podanih poročilih, ki so bila vsa soglasno odobrena, je bil dan odboru absolutorij. Pri volitvah je bil izvoljen naslednji odbor: predsednik Joško Bezjak, podpredsednik Egidij Sigl, tajnik Mihael Hercog, blagajnik Milan Menoni; odborniki Ivan Brumen, Tomaž Švajger, Antonija Koren in Milka Majzer; pregledniki računov: Anton Blažek, Alojz Zemljič, Janko Drevenšek in Mihael Cajzek. Na občnem zboru so se določili tudi delegati za ustanovni občni zbor v Ljubljani. Novoizvoljeni predsednik je z lepim nagovorom zaključil občni zbor.

Socijalni razgled.

Vojni invalidi za mir.

Pri zadnjem zasedanju Mednarodne zveze vojnih invalidov v Ženevi je naznanil predsednik mirovnega odbora Fontey, da bodo vse zveze vojnih invalidov priredile letos propagandni mirovni dan in obenem je podal tudi približni načrt te prireditve. Predlog Fontenya so vsi delegati Mednarodne zveze sprejeli z odobravanjem na znanje. Red pripravljalnih del za mednarodni mirovni dan je sledeči:

V vsaki državi, ki je včlanjena pri Mednarodni zvezi vojnih invalidov v Ženevi, se ima ustanoviti samostojen delovni odbor, ki bo v direktnih stikih z mednarodnim tajništvom Zveze v Ženevi. Ti delovni odbori bodo stopili v zvezo z vsemi invalidskimi organizacijami v lastni državi, v kolikor pa bi tega razmere ne dovoljevale, jih bo pozval na sodelovanje pri propagandnem mirovnem dnevu. Mednarodni mirovni dan bo določil mednarodni odbor po izvršenih pripravih posameznih delovnih odborov.

Predsedništvo mednarodnega mirovnega odbora pripravlja manifest na vse narode in ga bo predložil posameznim zvezam v odobrenje. Predsedništvo bo pregledalo poslane predloge in popravke manifesta in bo porabilo vso doposlano snov v ostri resoluciji proti vojnem, proti katerim zavzemajo vojni invalidi in bivši udeleženci svetovne vojne najostrejša stališča. Manifest se bo potem poslal vsem zvezam, da ga ponatisnejo v svojem občevelnem jeziku in ga čim bolj razširijo po svoji državi.

Gotovo bodo tudi naše invalidske organizacije storile vse, da se mednarodni propagandni mirovni dan kar najbolje obnese. Pa tudi vsa ostala naša javnost ne sme ostati v ozadju in se razblinjati le v splošnem govoričenju o svetovnem miru ter gledati od strani na razna stremjenja po zbližanju vseh narodov.

Prav danes je treba živega dela za splošni mir, ko se na vseh straneh kaže znova napadalnost in požrešnost militarizma in imperijalizma, ki žene znova narode drugega proti drugemu v nove vojne.

Petletno mesarjenje in medsebojno trpinčenje še vedno ni naučilo diplomacije, da bi vodila politiko k uresničenju miru na vseh poljih mednarodnega življenja.

Vojni invalidi so zadeli gotovo najlepši način za odkrito sporazumljenje med narodi s prireditvijo velikega dneva mednarodnega miru.

Brezposelnost v Avstriji zopet narašča.

Pričetkom letošnjega leta je pričela brezposelnost v Avstriji zopet rapidno naraščati. Število vseh brezposelnih je znašalo 15. januarja t. l. v Avstriji 223.483. Brezposelnost je na deželi mnogo večja nego na Dunaju. Na Dunaju je 95.048, na deželi pa 128.435 brezposelnih. Preteklega leta je bilo v Avstriji meseca januarja 212.000 brezposelnih, ki so uživali brezposelno podporo, h katerim pa je treba prišteti še 15.000 brezposelnih, ki so dobivali samo delno podporo.

Trgovina z dekleti na Madžarskem.

Madžarska je že od nekaj znana kot eno najvažnejših središč trgovine z dekleti. V zadnjem času je bila zopet odkrita v tem pogledu značilna afera, ki zavzema vedno večje dimenzije in ki meče čudno luč na socijalne razmere v tej naši sosedni državi.

Gre za afero v Miškovcu. Mlada dekleta, ki so bila do sedaj zadržana, so vsa izpovedala silno obremenilno za ravnatelja državne posredovalnice dela dr. Szikszayova, pa tudi druge mestne veličine so težko kompromitirane. Ugotovilo se je, da je imenovani ravnatelj dodajal služkinje, ki so skušale dobiti službo s pomočjo državne posredovalnice dela, ne samo podeželskim javnim hišam, temveč da je tudi v mestu samem živahno trgoval z dekleti. Številni spoštovani meščani so bili v stikih s čednim ravnateljem, ki jim je dodajal na dom mlada dekleta. V miškovskih vinogradih so pokupili nekateri špekulantje

zidanice, katere so razkošno opremili in napravili iz njih brloga strasti. V teh katakombah so se shajale velike družbe in v njih so se dogajale neverjetne orgije.

Policija je našla v ravnateljevi pisarni seznam gospodov iz miškovske družbe, ki so bili stalni naročniki državne posredovalnice dela in omenjenih katakomb. Iz teh zapiskov izhaja, da so starejši gospodje iz miškovske družbe zahtevali predvsem dekleta v starosti od 14 do 16 let. Ta seznam, ki ga policija noče objaviti, kompromitira celo vrsto odličnikov. Pred policijo je izpovedalo mnogo prostitutk, da jih je v prostitucijo zapeljala državna posredovalnica dela.

V zvezo s to afero se spravlja naredba notranjega ministra, ki je bila že objavljena in ki na novo ureja npravnostno policijo. Vse koncesije za javne hiše izgube svojo veljavnost s 1. majem 1928., novih pa se ne bo več izdajalo. Policija je dobila nalog, da prireja v svrhu zabranjenja širjenja spolnih bolezni v zabavnih lokalih čisto racije. Osebe, ki bodo prijele in pri katerih se bo izkazalo, da so bolne, bodo strogo kaznovane.

Nazori ameriških industrijcev o petdnevnem delovnem tednu.

K Fordovi odločitvi, da bo vpeljal v svojih tovarnah petdnevni delovni teden, to je 40 ur tedensko, je proglasila Narodna zveza industrijcev Zedinjenih držav, da se petdnevni tedenski delovnik ne bo v splošnem uvedel. V tem razglasu navaja zveza tudi nekatere zanimive razloge.

Tako bi na primer po trditvi industrijcev tako znižanje delovne dobe pustilo delavcu preveč prostega časa, vsled česar bo potreboval večjo množino denarja in bi bilo treba vsled tega povzročiti baje tudi, da bi mogla Zedinjenim državam škodovati evropska konkurenca. Z gospodarskega stališča bi postalo nemogoče izkoristiti milijona dolarjev, ki je vložen v ameriški industriji. Tako znižanje delovne dobe, da bi imelo tudi brezposojno za posledek zvišanje cen živilienskih potrebščin, proti katerim bi delavstvo ne bilo zavarovano z zvišanimi mezdami. Produkcija bi se zmanjšala, draginja pa povečala. Konzument bi bil nuino oškodovan in zastavljen bi bil vsak napredek v industrijski produkciji.

Po nazoru ameriških industrijcev bi bilo torej na vsak način še preuranjeno, če bi se hotel petdnevni delovni teden uvesti v vseh strokah.

René La Bruyère: Hektorjev meč. (Romani «Jutra», zv.). Cena broširanega izvida 18 Din, vezanega 28 Din. — Roman od znane francoske pisateljice dobrodošel zlasti našim dekletom, a tudi vsem ostalim, ki ljubijo dobro in zdravo knjigo! V napetih, razgibanih poglavjih se odigrava pred nami dekliška liubezen dražestne Chaillette, hčerke častihlepnega meščana, do mladega oficirja-plemiča; zvesta, čista ljubav, ki zmagovito prebije vse strahote velike revolucije in doživi zaslužen izpolnitev v okrilju vzhajajočih Napoleonove slave. Med izvrstno karakteriziranimi osebami povesti srečavaš vse glavne tipe te znamenite dobe: preprostega siromaka «brezhlačnika», revolucionarnega frazača, omenjenega meščana, ki se oblikuje po modrokrvni gospodščini, in končno sijajna, neprepeljiva lika markize in markiza de Marchezallier, ki se iz prvotne nadutosti tako klavarno sevrkne v bedo in ničevost skrahiranih aristokratov... Prezabavana istorija, ki ostavlja — in to ni majhna vrlina — po vsem pristrčnem smehu, trepetu in sočuvstvovanju v nameček še živo, pestro sliko o mnogočem, kar smo doslej le suho poznali iz zgodovine.

Tedenske vesti.

* **Krošnjarijenje z obveznicami vojne škode.** V zadnjem času so preplavili naše kraje razpečevalci loterijske dvainpolodstotne državne rente za vojno škodo. Našim ljudem, ki ne poznajo vrednosti tega vrednostnega papirja, ponujajo obveznice po visoki ceni, ki daleko presega njihovo borzno vrednost. Mnogo ljudi je bilo s tem občutno oškodovanih, ker so plačali, kakor čujemo, obveznice po dvojni borzni vrednosti. Omenjene obveznice se obrestujejo po 2 in pol odstotka in amortizirajo v 50 letih. Vsako leto se izplačajo 188 izžrebanim obveznicam še posebni dobitki. Obveznice torej niso prave srečke, ampak se samo del amortiziranih obveznih nagrad s posebnim dobitkom. Borzni tečaj za te obveznice znaša sedaj približno 340 Din (v nominalni vrednosti 1000 dinarjev za celo obveznico). Onim, ki si žele nabaviti te obveznice, zaradi tega priporočamo, da se obrnejo naravnost na denarne zavode, kjer jih dobe po kurznem tečaju, in naj jih ne kupujejo, ako se hočejo obraniti nepotrebne škode, od ljudi, ki s temi obveznicami krošnjarijo in jih prodajajo na obroke po ceni, ki pravo vrednost izdatno presega.

* **Poziv rekrutov v letu 1927.** Dne 14. marca t. l. ob 8. zjutraj se morajo prijaviti rekruti, rojeni leta 1906., in starejši, ki so bili rekrutirani in usposobljeni v letih 1926. in 1927., zaradi nastopa kadrovske službe, in sicer v štabu komande ljubljanskega vojnega okruha (kasarna Vojvode Mišiča; vhod iz Metelkove ulice in s Tabora). Na odsluženje kadrovskega roka bodo naznačene dne odpravljeni s transportom rekruti naslednjih vrst orožja: konjenica kraljeve garde, artilerija kraljeve garde, konjenica, konjeniški pionirji, konjeniški telegrafisti, poljska artilerija, gorska artilerija, havbiška artilerija, težka armijska artilerija, pionirji, pontonirji, reflektorji, železniška komanda, vozači, telegrafisti, marveni, bolničarji, pekarji, I. partija mornarice in I. partija letalcev. Za prednje edinice se je pozvalo tudi nekoliko rekrutov rokodelcev iz pešadije. Ostali rekruti, ki so bili rekrutirani za pešadijo, se bodo pozvali tako, da se javijo za nastop kadrovske službe dne 27. marca t. l. ob 8. uri istotam, oni za avtomobilsko komando dne 19. aprila. Za primer, da kak rekrut ne dobi pravočasno poziva, mu naj ta oglas služi v ravnanje. Prednji poziv velja samo za one rekrute, ki so domovinsko pristojni v območje sreskih poglavarjev Ljubljana-okolica, Kranj, Radovljica, Kamnik, Novo mesto, Kočevje in Logatec ter mestnega magistrata Ljubljana. Vsi rekruti se opozarjajo, da se prijavijo pravočasno, trezni in toplo napravljeni in obuti.

* **Smrtna nesreča.** 30letna Katarina Malovrhova iz Polhovega gradca je te dni žagala s svojim možem v gozdu težko bukev. Nesreča je hotela, da je bukev, ko je bila izpodžagana, tako hitro padla, da se ji nesrečnica ni mogla več umakniti. Težko ranjeno Malovrhovo so odpeljali v ljubljansko bolnico, a je Malovrhova že med potjo podlegla poškodbam.

* **Kralj pomilostil več vojaških kaznjencev.** Kralj je pomilostil 29 vojakov raznih polkov, ki so bili obsojeni po vojaškem kazenskem zakonu zaradi raznih vojaških prestopkov.

* **Konec Kurentovega slavlja.** Letošnji predpust je bil v Ljubljani, pa tudi v drugih krajih Slovenije prav živahen. V Ljubljani je bilo nešteto predpustnih prireditev, vendar se je opazilo, da se je letos sicer več plesalo, ali mnogo manj popivalo, kakor je bilo to običajno prejšnjega leta.

* **Španska bolezen v Mariboru** zahteva vedno več žrtev. Prejšnji teden je na en sam dan ležalo na pobreškem pokopališču naenkrat 14 mrtvecev.

* **Smrtna obsodba pred ljubljansko poroto.** V smrt na vešalih je bil te dni obsojen pred ljub-

ljansko poroto 21letni Branko Pintar, ki je nedavno usmrtil 53letnega sejmarja Karla Primožiča v njegovem stanovanju v Ljubljani in ga izropal. Obsojenec je ves čas čitanja obsodbe držal rober pred ustmi ter nepremično zrl v predsednika. Ko je začel smrtno obsodbo, so mu roke omahnile in ves se je zamajal. Zagovornik je prosil senat, naj obsojenca glede na mladost in zanemarjeno vzgojo priporoči kralju za pomilostitev.

* **105 sorodnikov pri pogrebu.** V slavonski vasi Beški je te dni umrl tamošnji najstarejši ččak 97letni Viljem Heist. Poročen je bil trikrat. Izmed 17 njegovih otrok jih je še 7 pri življenju, ki pa so vsi že tudi sivih las. Poleg teh je pogrebu prisostvovalo 32 vnukov, 60 pravnukov in 6 pravnukov. Najstarejši vnuk je star 51 let, najstarejši prapravnuk 12 let. Že po sami navzočnosti teh številnih potomcev je bil pogreb vaškega očaka veličasten. Zbrala pa se je k pokopu tudi ogromna množica sosedov okoličanov.

* **Iz dna življenja...** Mlada Ljubljanka Poldka C. je letošnji predpust pošteno izrabila. Uhajala je skoro sleherni dan od doma in nereditko celo pozabljala prihajati domov spat. Poldka se je rada lepo oblačila in treba je bilo zaslužiti denar. V nedeljo ponoči je zopet uživala prepovedano ljubezen v nekem hotelu, ko je nenadoma potrkal na vrata mož postave, kateremu se je preplašen parček moral odzvati. Poldka je romala seveda na policijo, kjer se je izkazalo, da jo je pust prav nesrečno pobodel, kajti zaradi boleznij je morala v bolnico.

* **Samomor.** V mariborsko bolnico so pripeljali 25letnega delavca Karla Ozvalda od Sv. Lenarta v Slovenskih goricah. Vso pustno nedeljo je popival. Ko je prišel v ponedeljek zjutraj domov, se je ustrelil s samokresom v glavo.

* **Požar v Izlakah.** Te dni ponoči je opazil neki delavec, da gori hlev posestnika Grošlja v Izlakah. Zbudil je takoj domače, ki so že vsi spali, sam pa šel nato hitro v hlev, da reši živino in dva popotnika, ki sta prenočevala tamkaj. Kakor se sumi, je bil ogenj podtaknjen iz maščevalnosti.

* **Krvavi pretep.** Iz Št. Ilje so pripeljali v mariborsko bolnico 56letnega delavca Karla Šikerja, uluženega pri veleposestniku Baumanu. Med preprirom ga je drugi Baumanov uslužbenec z nožem zabodel v pljuča. — Iz Marije Snežne ob Muri pa so pripeljali 25letnega posestnika Martina Seca. Po preveč zaužitem alkoholu sta se brata doma strela in je brat brata tako oklal na glavi in levi roki, da so ga skoro nezvestnega in težko poškodovanega prepeljali v bolnico.

* **Obsodba v mariborski poštni tatvini.** Pred meseci je bila izvršena med prevažanjem pošte iz magdalenskega predmestja v mariborsko glavno pošto drzna tatvina. Izginilo je 5500 Din v gotovini in 12 priporočenih pisem. Sledovi za storilecem so bili dolgo časa skriti. Čez nekaj časa so našli poštno vrečo v Dravi. V vreči je bilo še 12 priporočenih pisem in pa ovoj denarnega pisma, denarja samega pa ni bilo več. Aretiran je bil poštni sluga Ivan Povh, ki je prevažal pošto. Vršili sta se že dve razpravi. Te dni pa je bila končno izrečena rabsodba, v kateri je bil Povh spoznan za krivega in obsojen na 6 mesecev težke ječe.

* **Truplo osem let v vodi.** Na Sušaku je leta 1919. za časa italijanske okupacije izginil mesar Anton Posel. Njegovo truplo pa so našli šele pred dvema mesecema v vodnjaku, ko je že razpadalo. Po raznih preiskavah, o katerih pa sušaska policija zaenkrat ne da informacij, se na Sušaku vzdržuje govorica, da je bil Posel član roparske družbe, pa se je neko noč sprl zaradi plena in so ga lastni tovariši umorili ter vrgli v vodnjak.

Dopisi.

TRBOVLJE. Po dolgem času se zopet nekoliko oglasimo tudi mi Trboveljčani v naši «Novi Pravdi». Iz našega kraja nimamo nikoli dobrih novic, vedno le tarnanje o težkem življenju, ki ga imamo sužnji TPD. Pri nas hočejo po vsej sili izmzgati rudarja do skrajnosti. Tako n. pr. ne sme rudar čakati na vozičku in se par minut oddahnuti od trdega dela, temveč mora takoj prijeti za drugo delo in izrabiti vsako sekundo, akoravno ima tako mizerno plačo, da dela vsaj polovico šhte zastoj. Krivice, ki se nam gode, so tako očitne, da jih lahko z roko primeš, a vendar ni nobenega, ki bi se resno potegnil za nas. Imamo vse polno ljudi, ki lažijo okrog nas ob času volitev in kričijo na vsa usta: delavci vkup! Ko pa pride čas, da bi bilo kaj pokazati, takrat se vidi, da je njih moč le v obljubah. Nas boli le to, da se naši rudarji ne zbrtajo in še vedno verjamejo laži-socialistom in komunistom, ki so nas prav za prav pripravili v tak težak položaj. V zadnjem času se je jel širiti pokret narodnega delavstva in smo prepričani, da bo le ta pokret naša rešitev. Potrebno pa je zato, da se vsi oklenemo te edine prave naše zastopnice, naše Narodno-strokovne zveze. V tej zvezi vidimo rešitev delavstva.

JESENICE. Nedavno so se vršile pri nas volitve obratnih zaupnikov pri KID. Teh volitev se je udeležila tudi naša organizacija, ki je dobila lepo število glasov. Rezultat volitev bi bil še ugodnejši, če bi na Javorniku ne izginilo kar 13 naših glasov. Kam so izginili glasovi, bo najlažje ugotovila inspekcija dela, ki se bo morala nekoliko zanimati za te volitve. — Tukajšnji sodrugi so kaj brihtni in se na razdelitev mandatov prav dobro razumejo. To so pokazali ravno pri teh volitvah, ko so si z preostankom 35 glasov dodelili še šestega obratnega zaupnika, akoravno smo mi imeli 37 glasov in torej dva glasova več od njih. Pa jih bo morala tudi inspekcija dela poučiti, po kakem proporciju se delijo mandati. Na vsak način moramo mi na Javorniku dobiti enega obratnega zaupnika, ki nam po vsej pravici gre.

SLOVENJGRADEC. Tukajšnja krajevna organizacija NSS je imela dne 19. februarja svoj redni občni zbor. Navzoče članstvo je pozdravil predsednik tov. Zupančič in je v svojem govoru očrtal tudi delo in napredek organizacije. Vsled nedostajanja finančnih sredstev je včasih organizatorno delo težavno. Vendar je pa doslej še vedno idejna navdušenost in požrtvovalnost premagala vse zapreke. Pri zadnjih volitvah nismo dosegli takega volilnega uspeha, kot smo ga želeli, kar pa še ni povod za malodušnost. Le še z večjo vnemo moramo na delo, brez katerega ni zmage. Tajniško poročilo je podal tajnik Blažič. Iz poročila je razvidno, da je odbor zelo živahno deloval; prirejenih je bilo več članskih sestankov in širših odborovih sej. Blagajniško poročilo je podal tov. Štruča. Odboru kakor blagajniku sta bila nato izrečena zahvala in absolutorij. Za predsednika je bil izvoljen tov. K a v s, naš agilni član krajevne organizacije. Vsi somišljeniki in prijatelji našega gibanja se pozivajo, da gredo z navdušenjem na delo za razširjenje naše organizacije.

★

Cene tuiemu denariju.

Na zagrebški borzi se je dobilo 1. t. m. v devizah:

100 avstrijskih šilingov za 800.29 do 803.29 dinarja;
100 nemških mark za 1348.50 do 1351.50 Din;
100 madžarskih pengov za 995 do 998 Din;
100 italijanskih lir za 248.61 do 250.61 Din;
1 dolar za 56.75 do 56.95 Din;
100 češkoslovaških kron za 168.30 do 169.10 dinarja.

Pogovor o tem in onem.

Para, njega napetost in uporaba.

V prejšnjih člankih smo že večkrat govorili o vodi in o koristih, ki jih ima človek od te važne snovi. Voda nam je že v najvsakdanjšem življenju nekaj, brez česar bi si življenja sploh ne mogli misliti. Poleg teh koristi, ki nam jih ni treba naštevati, nam je voda ena najcenejših gonilnih sil: Po vodi nas prevažajo parobrodi z enega dela sveta v drugega, goni nam mline, žage, turbine itd. Voda pa nam v obliki pare goni tudi parne stroje. Tako dobivamo iz vode novo gonilno silo, o kateri bomo govorili v naslednjih vrsticah:

Voda prehaja vedno v plinasto stanje, to je izhlapeva, in to že pri navadni toploti. Izhlapeva pa tem hitreje, čim toplejša je. Tako hlapenje vode lahko pospešimo s tem, da jo segrejemo, če torej pod posodo, v kateri se nahaja voda, zakurimo.

Dokler toplota vode ne doseže 100 stopinj Celzija, izhlapeva samo na površju, pri toploti 100 stopinj Celzija pa nastajajo hlapovi tudi v notranjščini. V tem primeru pravimo, da voda vre; v notranjščini vodne mase nastali hlapovi povzročajo namreč valovito gibanje vode, ki mu pravimo vrenje, učinek pa je para.

Hlapovi torej niso nič drugega kakor voda v plinastem stanju. So kakor zrak prozorni in silijo narazen, so torej razpenjavi. Čim višja je toplota, tem večja je njih razpenjavost, to je sila, s katero pritiskajo na stene posode. Kakor drugi plini ima vodna para še neko drugo svojstvo: čim večja je njena toplota, tem bolj se dá stiskati, ne da bi se pri tem spremenila v vodo.

Če vtakneš v posodo z vodo toplomer in pod posodo zakuriš, se začne živo srebro v toplomeru vzdigovati; voda se torej vedno bolj segreva.

Živo srebro pa se dviguje v toplomeru le toliko časa, dokler ne zavre, pri vrelišču pa obstane. Kako naj si to razlagamo? Če se živo srebro v toplomeru več ne dviga, je to znamenje, da se tudi toplota vode ne dviga več. Kam gre torej toplota, ki jo še vedno dovajamo vodi s tem, da kurimo pod njo. Kot nobena sila se tudi ta ne izgubi, temveč se uporabi v to, da spreminja vodo v paro. V dobro zaprtih posodah, kjer pritisk zaprtih par brani vodi nadaljnje izparivanje, je mogoče vodo segreti nad 100 stopinj Celzija. Ker se vrši vrenje samo tedaj, kadar para premagujejo zračni pritisk, je vrelišče iste tekočine odvisno od pritiska na tekočino: čim manjši je torej pritisk, tem nižje je vrelišče, čim večji je pritisk, tem višje je vrelišče. Ker je pritisk zraka tem manjši, čim višje stojimo, mora torej tudi voda na višjem mestu prej zavreti. Zato opazujemo, da voda na visokih gorah prej zavre kakor v dolini.

Zgoraj smo rekli, da je tudi razpenjavost par odvisna od njh toplote.

Zrak pritiska na zemeljskem površju na vsak kvadratni decimeter s težo 103 kg. Pritisk hlapov na enako ploščino meri pri 100 stopinjah Celzija 103 kg, pri 120 stopinjah 206 kg, dalje pri 150 stopinjah 515 kg, pri 175 stopinjah 927 kg, pri 200 stopinjah pa 1648 kg. Iz teh števil vidimo, da se večja pritisk v jako izdatni meri, če dvigujemo hlapovom toplino.

Za merjenje napetosti plinov imamo posebne priprave, ki jim pravimo manometri. Manometri za merjenje napetosti vodnih par v parnih kotlih so parometri.

Najnavadnejši manometri so odprti živosrebrni manometri. Ta priprava je kaj enostavna. V dvakrat zaviti stekleni cevi je nekoliko živega srebra. En konec cevi je odprt, drugi pa je utrjen v posodi, v kateri je plin, ki mu hočemo meriti napetost; če je napetost plina enaka zračnemu

tlaku, stoji živo srebro v obeh krakih enako visoko; če pa je napetost plina večja od zračnega tlaka, stoji živo srebro v odprtem kraku višje nego v utrjenem.

Imamo pa tudi zaprte živosrebrne ali kompresijske manometre. Pri teh pritiska plin na živosrebrni stebriček in ta na zrak, ki je zaprt v cevi; čim bolj živo srebro stiska zaprti zrak, tem večji je pritisk v kotlu.

Pri parnih kotlih rabimo navadno kovinske manometre. Kovinski manometer sestoji iz zavite cevi, v katero prihaja para. Cev se zaradi pritiska pare odvíja. Na koncu cevi je pritrjen kazalec, ki kaže na posebno lestvico, iz katere je razvidno, koliko napetost je dosegla para.

Seznani smo se z novo silo, ki igra v vsakdanjem življenju in v tehniki jako važno ulogo. Uporaba parnega stroja, ki sloni na sili, ki izvira iz napetosti vodnih hlapov, je jako mnogobrojna. Tu naj omenimo le par primerov, ki jih lahko vidimo vsak dan. Železniške vlake gonijo lokomotive, ki niso nič drugega kakor premikajoči parni stroji. Kolikega pomena je bila iznajdba te koristne naprave, moremo vsaj deloma pojmiti, če se zamislimo v čase, ko so blago prevažali težki vozovi, v čase, ko je človek rabil mesec dni, da se je pripeljal v kraj, kamor dospemo danes z brzovlakom v par urah.

Parni stroji gonijo tudi ladje. Prekomorski promet se je prav razmahnil šele takrat, ko so nastopili parniki svojo zmagoslavno pot preko neizmernih morij.

Dandanes parni stroj sicer izgublja nekoliko na svoji veljavi, ker ga izpodriva zlasti elektrika, vendar pa smemo trditi, da spada gonilna moč pare k onim silam, ki se jih bo človek vedno v večji ali manjši meri posluževal v svojem uspešnem boju s prirodo.

Pes zakrivil cerkveni razkol.

To se čuje sicer malo verjetno, vendar je resnično. To pomembno vlogo ima v zgodovini anglikanske cerkve pes angleškega poslanika Tomaža Bolegna. Ta zgodovinski kužek se je tako nespodobno obnašal napram papežu Klementu VII., da je končno izzval cerkveni razkol leta 1532.

Angleški kralj Henrik VIII. se je, kakor nam pove zgodovina, naveličal svoje starejše in pobožne žene Katarine Aragonske. Ločil se je od nje ter oženil mlado, lepo dvorjanko Ano Bolegno. Papež ni hotel pristati na to ločitev, ker se je bal zameriti se cesarju Karlu V., Katarini nemu stricu. Henrik VIII. pa je poslal v Rim posebno zastopstvo, ki naj bi na vsak način izposlovalo ločitev. Na čelu tega poslanstva je bil oče lepe Ane Tomaž Bolegno, ki bi bil rad videl hčerko kot priznano kraljico. Stari gospod pač ni mislil, da bo pozneje plačala njegova lepa edinka to čast z življenjem. Rabelj ji je namreč odsekal glavo, ker je bila preveč živahna in lahkomišeln.

Papež je sprejel londonske odposlance na koncilu v Bologni in je pred vsem zahteval, naj poljubijo križec, ki se je nahajal opremljen z biseri na njegovem lepem rdečem čevlju. Bolegno je smatral, da je to pod njegovo častjo, in je odklonil poljub. Papež pa je izjavil, da se drugače ne bo začel pogajati ter je znova iztegnil nogo in javno zahteval dolžno čast. Nesreča je hotela, da je spremljal Bolegno, po šegi tedanjega časa, tudi njegov pes, velikanska doga. Pes je menda mislil, da hoče razkačeni stari napasti njegovega gospoda, pa je napravil velikanski skok in ugriznil papeža v nogo. Ta nepričakovani »poljub« je tako razjezil svetega očeta, da je prekinil avdienco in se je moralo odposlanstvo vrniti na Angleško brez uspeha. Zaradi tega je Henrik VIII. proglasil v parlamentu neodvisnost angleške

cerkve od papeža in tako dosegel ločitev. Doga Tomaža Bolegna je menda edini pes, katerega omenja cerkvena zgodovina.

★

× **Nova ekspedicija v polarne kraje.** Polarni raziskovalec dr. Knud Razmussen namerava organizirati peto mednarodno ekspedicijo v polarne kraje, ki naj bi preiskala in proučila vse doslej še neraziskane dele polarnega ozemlja. Ta ekspedicija bo mednarodna, ker se je udeležijo istočasno Danska, Amerika in Kanada. Ekspedicija se bo pečala tudi z zgodovino Eskimov.

× **Kje je največ žensk.** Na 1000 moških oseb pride v Evropi 1024, v Ameriki 973, v Afriki 968, v Aziji 958 in v Avstraliji samo 952 žensk. Največ žensk na 1000 moških pride torej v Evropi, dočim v ostalih delih sveta ne bi mogel vsak moški dobiti sebi para. V Evropi prevladujejo ženske zlasti v Portugalski, Norveški, Veliki Britaniji, Danski, Švedski in Španiji. Najmanj žensk je v Jugoslaviji, v Romuniji, Bolgarski in Grčiji.

× **Nevaren ljubavni sestanek.** Na Siciliji je neki trgovec zalezoval mlado ženo, katere mož je bil v Ameriki. Ker ga je žena dosledno zavračala, se je neko noč preoblekel v dostavljalca brzojavk in sredi noči nesel svoji oboževanki nujno brzojavko, ki pa jo je seveda sam sestavil. Posrečilo se mu je res, da se je priselparil v ženo spalnico, a tam je dobil namesto poljubov par čvrstih zausnic, da jo je hitro zopet pobrisal. Žena je vrhu tega potožila svojo nadlogo dvema svojima bratoma. Na njun nasvet je povabila zaljubljenega moža neke noči na sestanek v svojo hišo. Ves srečen je ta prihitel. Ko pa je že sanjal o objemih svoje izvoljenke, so ga pograbile trde pesti njenih bratov in ga premikastile do nezavesti. Rešila ga je šele policija.

Priporočajte in širite „NOVO PRAVDO“!

Ako imate bolečine

kupite v lekarni ali kaki odgovarjajoči prodajalni Fellerjev pravi blagodišeči «Elsafluid». Nadrgoite vsak večer in vsako jutro boleča mesta in strmeli in veselili se boste, kako hitro in prijetno Vam «Elsafluid» ublažuje bolečine. — Če ste zdravi, uporabljajte «Elsafluid» za grgranje, za umivanje in hvaležni boste ter ostali zvesti «Elsafluidu». Dnevno negovanje telesa z «Elsafluidom» Vam kot plačilo prinaša vedro glavo, močne mišice in zdravo spanje. — Ze naši očetje in dedje so ga uporabljali od zunaj in znotraj kot zanesljivo domače sredstvo in kosmetikum.

Zahtevajte za poizkus v lekarnah in odgovarjajočih prodajalnah izrecno „Fellerjev pravi Elsafluid“, v polzkusnih steklenicah po 6 Din, v dvojnati steklenicah po 9 Din, ali specialnih steklenicah po 26 Din. Po ošiti pride tem cenejši, čim več se naroči naenkrat; z zavojnico in poštno vred stane:

9 polzkusnih ali 6 dvojnatih ali 2 specialni stekl.	61 Din
27 „ „ 18 „ „ 6 „	133 „
54 „ „ 36 „ „ 12 „	250 „

Naročila nasloviti razločno takole:

EUGEN V. FELLER

lekarnar v STUBICI DONJI
Elsatrg št. 241 (Hrvatska).

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

«Kdo je bil tisti gospod v uniformi mornariškega častnika, ki me je danes otel grozne usode?»

Mož stopi korak bliže.

«Ni mi prepovedano, da vam povem njegovo ime. Pa tudi uverjen sem, da boste o tem molčali.»

«Kako, svojega plemenitega rešitelja naj ne poznam?»

«Današnjega doživljaja menda vendar ne nameravate komu povedati?» odvrne nekoliko zasmehljivo.

«Ne, ne!» pritrdi Ema plaho. «Toda vseeno mi povejte ime zagonetnega gospoda!»

Mož se dozdevno nekaj časa ne more odločiti.

«Ali pa se tudi ne boste prestrašili, gospodična?»

«Ne, ne. Kdo je bil blagi gospod?»

Neznanec stopi še bliže.

«Gospodična Wilms,» šepne, «vedite tedaj, da je bil danes vaš rešitelj tisti mož, ki je sicer moral malopridne pustolovke v Whitechaplu.»

Ema se skoro onesvesti.

«Ne, ne, ni mogoče!» tarna vsa preplašena.

«Jak je bil vaš rešitelj, gospodična! Lahko noč!»

Ema stoji kot bi bila omamljena od grozne novice. Neznanec je izginil v gosti megli. Mehanično zaklene Ema vrata ter beži po stopnicah navzgor kot preganjana zver pred svojimi zasledovalci. Toliko moči ima še, da odpre in zapre vrata stanovanja, potem pa se nezavestna zgrudi na tla. Ko jo je zapuščala zavest, ji je še vedno venomer brnelo v glavi:

«Jak je bil moj rešitelj, Jak, grozni morilec deklet!»

Naslednje jutro.

Domala se je že zdanilo, ko se je Alfred vrnil domov s ponočne zabave. Bil je zelo utrujen ter si je želel počitka. Toda zaenkrat ga najbrž še ne bo našel. Kajti komaj odpre vrata svojega stanovanja, ga spoštljivo pozdravi njegov služabnik, ki je dozdevno že precej časa čakal na povratek svojega gospodarja.

«Milostivi gospod naj bi se takoj potrudili k gospodu Jacksonu,» javi sluga ponižno. «Gospod Jackson je že dvakrat poslal semkaj svojega služabnika, želi govoriti z milostivim gospodom v zelo nujni zadevi.»

Alfred je bil tega poročila prav malo vesel.

«Ali je Herbert znorel?» mrmra nejevoljno. «Menda si vendar more misliti, da se moram po taki noči tudi pošteno prespati. Toda vseeno se hočem k njemu peljati, saj je mogoče, da se je kaj važnega pripetilo. He, John, takoj po kočijo!»

Služabnik hiti po stopnicah navzdol, Alfred gre pa prav slabe volje za njim. Prišedši pred vežna vrata, že čaka nanj izvošček, ki ga v kratkem času pripelje pred hišo, kjer stane njegov prijatelj. Ko gre po stopnicah navzgor, opazi pustolovec kljub prečuti noči takoj, da se je moralo nekaj izrednega pripetiti. Zato tem bolj pospeši svoje korake, da dospje čimprej v stanovanje svojega prijatelja. Osupnjen obstane v predsobi, kajti skozi napol odprta vrata prijateljeve spalnice je slišati glasno bolestno ječanje. Po glasu spozna Alfred, da prihaja bolestno vzdihovanje od njegovega prijatelja. Ne malo začuden stopi v sobo.

Na postelji leži njegov prijatelj Herbert Jackson, ki se zvija vsled bolečin kot črv, na katerega je kdo nevede stopil, poteze njegovega obraza so bolestno spačene, dočim se njegov služabnik in poklicani bolniški strežnik z vso vnemo prizadevata, da ga zavijeta v mrzle obkladke.

«Herbert,» vzdihne Alfred prestrašeno, «Herbert, kaj se je zgodilo?»

Od bolečin zvijajoči se prijatelj nekoliko dvigne roko ter mu pomigne z njo kot da mu hoče reči: «Ne sedaj, kasneje, čakaj, mnogo ti imam povedati!»

Alfred razume tihi migljaj. Molče se vsede na stol in čaka, dokler strežnika ne izvršita svojega posla. Pri tem opazi Alfred s strahom grozne krvave podplute na hrbtu svojega prijatelja. Prestrašeno posluša bolestne, četudi pritažene vzklike prijateljeve, ko za-

vijata strežnika njegov otečen in od udarcev razbiti hrbet v ledeno mrzle obkladke. Bolnik je sedaj popolnoma zavil v mokre rjuhe. Strežnika ga nato položita na blazine. Herbert pomigne svojemu služabniku.

«Ali še kaj želite, milostivi gospod?» vpraša služabnik ponižno.

«Pustita me samega!» zaječi Herbert. «Govoriti hočem s svojim prijateljem.»

Služabnik in strežnik hitro odideta, oba prijatelja ostaneta sedaj sama. Komaj so se vrata za odhajajočima zaprla, stopi Alfred k postelji.

«Za božjo voljo, Herbert, povej mi vendar, kaj se ti je pripetilo? Ali si se ponesrečil?»

«Ne... pretepli so me,» zaječi pustolovec.

«Pretepli!...» se začudi Alfred. «Ampak, povej mi vendar, kdo te je prav za prav pretepel?»

«Ne vem,» zastoče Herbert.

«No, morem si misliti,» odvrne Alfred s pomenljivo gesto. «Včeraj zvečer si pač imel sestanek z Lizino prijateljico, in pri tej priliki je navalilo na te nekaj njenih tihih častilcev, no, ali je bilo tako?»

Herbert odmaže z glavo.

«Ne, Alfred,» spravi s težavo iz sebe, «zadeva je docela zagonetna.»

«Zagonetna?»

«Še več, zdi se mi naravnost skrivnostno čudna.»

«Da, ampak povej mi vendar kaj natančnejšega!»

«Tako, takoj,» ječi Herbert. «Oh, te bolečine, grozno, strašno, skoro sem ob pamet.»

Alfred ne ve, kaj naj si o dogodku misli, kako naj si ga tolmači.

«Poslušaj torej,» prične Herbert, «včeraj zvečer sem se v resnici sestal z Emo Wilms, peljal sem jo v gledališče, kjer se je izborna zabavala, z eno besedo, zdelo se mi je, da pridem do zaželenega cilja brez vsake zapreke.»

«In?»

«Kot sem se odločil, se po končani predstavi odpeljem z deklico v znano ti restavracijo. Tamkaj sem naročil posebno sobo in sem prišedši tja našel vse v najlepšem redu.»

«Tako?»

«Komaj pa sva se usedla k bogato obloženi mizi in sem ravno nameraval nekoliko pokramljati z Emo o svojih čustvih do nje, kar stopi v sobo natakter ter mi javi, da želi nek gospod takoj govoriti z menoj. Prepričan sem bil, da si ti tisti gospod ter sem takoj šel ven.»

Alfred prekine svojega prijatelja.

«Jaz naj bi bil, si misliš? Zakaj pa, Herbert?»

«No, povsem naravno. Razven tebe vendar ni živa duša vedela za moj sestanek, zato je bila moja domneva docela razumljiva. Toda poslušaj le dalje! Ko sem stopil v vežo, mi je rekel natakter, da me čaka gospod pred vežnimi vrati. Šel sem tja, toda komaj sem prestopil prag, me zgrabi nekaj močnih pesti, ki me potisnejo v kočijo, ki je stala pred vrati. Seveda sem tolkel okrog sebe, kolikor so mi le moči dopuščale, vendar zaman, zvezali so mi roke z neverjetno naglico, in ko sem hotel klicati na pomoč, so mi potisnili robec v usta, klicanje na pomoč je bilo torej tudi brezuspešno.»

«Toda čuj, Herbert, to zveni vendar tako kot kaka razbojniška pravljica. Ali ti niso vzeli tudi denarnice?»

«Ne, saj to je ravno tako čudno zagonetno. Tudi jaz sem sprva mislil na rop, vendar o kakem ropu nobenega sledu. Videl sem le še moža visoke postave, ki je moral stati v bližini, oditi v hišo. Potem so mi zavezali tudi oči, nato je pa kočija hitro oddrdala.»

«Neverjetno!»

«Toda resnično. Ne vem, kam sem se peljal, zdi se mi pa, da precej daleč. Ko je kočija obstala, so me vlekli v neko sobo, saj domnevam tako, in tamkaj so trinogi planili nad mene kot divje zveri. Slekli so mi gornjo obleko in mlatili po meni, dokler nisem padel v nezavest. Zavedel sem se šele, ko mi je moj služabnik močil obraz z mrzlo vodo. Rekel mi je, da je zvonec v stanovanju močno pozvonil, na kar me je pred vrati našel na tleh ležečega.» (Dalje prih.)

Zabavni kotiček.

Otrokov ponos.

Paglavci so se na cesti prepirali ter je prvi zaklical drugemu: «Kaj boš ti govoril, ki še očeta nimaš!» — «Imam jih morda več kakor ti!» se je drugi odrezal.

Stanovanje in žena.

Melhijor: «Meni stanovanje ugaja, samo vprašanje je, ali bo ugajalo tudi moji ženi.»

Hišni lastnik: «Dragi gospod, vi se morate hitreje odločiti, kajti danes dobite prej novo ženo kakor novo stanovanje.»

Mogoče bo pomagalo.

Mati (ki je oprala in posušila sinkovo obleko): «Jej, kako se je sedaj skrčila Joškova obleka. Nič več je ne bo mogel nositi.»

Oče: «No, pa še Joška operi! Mogoče se bo tudi on skrčil v isti meri...»

Dober trgovec.

Polgluh kupec: «Koliko sem dolžan?»

Trgovec: «Sedemdeset dinarjev.»

Kupec: «Devetdeset dinarjev? Ali sem prav slišal?»

Trgovec: «Ne, samo osemdeset.»

Nerodnej.

Janez (ljubici, ki sedi nedaleč od njega na stolu): «Daj mi poljub!»

Ker se njegova prošnja ni uslišala in tudi ni dobil od dekleta nikakega odgovora, se je Janez razhudil: «Ali si gluha?»

Neža: «Ali si hrom?»

Izdala se je.

Gospodinja: «Spravite oni kos mesa v omaro.»

Nova kuharica: «Jej no, mačka ga je snedla.»

Gospodinja: «Katera mačka?»

Kuharica: «Ali ni nobene mačke v hiši?»

Svojevrsten patron.

Zakonski par je obhajal srebrno poroko. Ko so se gostje odstranili, sta ostala sama v sobi. On je zamišljeno zrl v noč.

Žena: «No, stari, zakaj nič ne govoriš?»

Mož: «Veš, baš premišljuje: Če bi te bil takrat, ko sva bila pet let poročena, ubil, bi bil dobil 20 let ječe in bi bil baš danes zopet prost.»

Nemogoče.

Star, plešast gospod: Gospa, Vi mi ne verjamete, da je bilo tako hudo. Povem Vam, da gotovo nisem bojazljiv, toda pri pogledu na to so mi lasje stali pokoncu!»

Nepričakovano.

Mati (napram najemniku sobe): «Vi ste poljubili mojo hčerko! Kaj nameravate?»

Gospod: «Nikdar več kaj takega storiti...»

Nič posebnega.

Župnik je bil za novo leto povabljen v graščino na večerjo, kjer so prinesli nazadnje sveže črešnje na mizo.

Neka gospa je opozorila župnika na to posebnost, a župnik je zaničljivo zamahnil z roko, rekoč: «Kakšna posebnost, jaz sem jih imel doma že pred šestimi meseci.»

Senzacionalna prodaja

„DOKO“ čevljev po znižanih cenah se vrši do sobote.

„DOKO“, Prešernova ul. 9, dvorišče.